

Beyond Pippi Longstocking: intermedial and international aspects of Astrid Lindgren's works. Ed. Bettina Kümmerling-Meibauer and Astrid Surmatz. New York and Abingdon: Routledge, 2011. ISBN13: 978-0-415-88353-5 (hbk). ISBN13: 978-0-203-81926-5 (ebk).

Två aspekter som bidragit till prefixet "inters-" väldiga spridning kan sägas vara att inter är på en gång praktiskt och fantasieggande. För inte så länge sedan var världen inte särskilt internationell och forskningen föga interdisciplinär. I dag är läget det motsatta: inter äger. Detta sker i högsta grad i den välkomna antologin *Beyond Pippi Longstocking: Intermedial and International Aspects of Astrid Lindgren's Works*, redigerad av Bettina Kümmerling-Meibauer och Astrid Surmatz som under åren 2008 respektive 2010 innehade gästprofessuren till Astrid Lindgrens minne vid Linnaeusuniversitetet i Växjö.

Vid första anblicken kan kanske ett sammanförande av "international" och "intermedial" under samma namn av Pippi te sig tautologiskt: som om en alltför flyktig förälskelse i de möjligheter "inter-" erbjuder tillåtits ta överhanden i ett verk där baksidestexten utlovar "the definitive volume on Astrid Lindgren for years to come." Vid närmare påseende visar sig greppet emellertid både genomtänkt och motiverat, om också något svårhanterligt som princip för struktureringen av antologin, då de två kategorierna har särdeles starka beröringspunkter med varandra. Internationalisering förutsätter givetvis en särskild form av språklig intermedialitet, det vill säga översättning. Översättning utgör på sätt och vis en intermedial urform som möjliggör geografisk och kulturell spridning. Men spridningen fungerar också – i dag ännu effektivare – andra vägen. Som Kümmerling-Meibauer och Surmatz påpekar i sin inledning skulle Astrid Lindgren knappast vara så känd som hon är i till exempel Estland, Portugal och Spanien om det inte varit för filmatiseringarna av hennes verk.

Volymen är indelad i fyra huvudkapitel: den första delen behandlar ett internationellt mottagande av Astrid Lindgren medan de tre följande innehåller mera explicit intermediala läsningar. Receptionen i USA, Sydafrika och Flandern står alltså i förgrunden för Eva Maria Metcalfs, Rolf Annas' och Sara Van den Bossches bidrag. I den sistnämndas artikel aktualiseras också intermedialitet direkt, då Van den Bossche diskuterar intermediala processers betydelse för kanoniseringen av Pippi Långstrump i Flandern och

Nederländerna. Flera exempel på språklig och kulturell variation av lindgrenreceptionen hade gärna fått ingå. Trots till exempel Metcalfs både utförliga och välskrivna redogörelse för det amerikanska mottagandet, kommer exemplen på internationalisering att te sig något tunna och stå i skuggan av de mestadels spännande och fylliga studierna i intermedialitetsdelen.

Glädjande nog ges i artiklarna om intermedialitet prov på så gott som alla upptänkliga former av detta fenomen. Tecknade illustrationer, fotografi, film, musik, skulptur och arkitektur uppmärksammas samtliga inom ramen för läsningarna av Lindgren. Del II, som fokuserar film, inleds med ett bidrag av Anders Vilhelm Åberg där han lyfter fram folkhemmet som en nostalgisk metafor för svensk kulturnationalism i filmatiseringar av lindgrenböcker gjorda på 1980- och 90-talen. Åberg visar hur den här formen av nationalism är förrädisk: det finns en påfallande likhet mellan Sverigedemokraternas valplakat av senare datum och vissa scener ur exempelvis Bullerbyfilmen från 1986.

I en välskriven artikel driver Tobias Kurwinkel och Philipp Schmerheim tesen att förhållandet mellan Ronja och Birk i filmatiseringen av Ronja Rövardotter bör förstås i termer av en sexualitet som liknar den vuxna. Kurwinkel och Schmerheim argumenterar övertygande i flera avseenden, men denna läsare ställer sig ändå frågande till att förstå de olika faror som Ronja och Birk möter i naturen i explicit erotiska termer. Det är väl rätt klart att då människor, såväl barn som vuxna, tillsammans ställs inför faror och svårigheter och tar sig genom dem, stärks gemenskapen dem emellan. Men då är det kanske snarare fråga om en medmänsklig och existentiell än en sexuell gemenskap.

Corina Löwe diskuterar filmadaptationer av Kalle Blomkvist-böckerna i sin text. Utgör filmerna ett politiskt uttalande eller en svenskhetssymbol, frågar hon sig. För att vara en vetenskaplig text innehåller Löwes bidrag väl många slarvigt underbyggda antaganden om modernitet och svenskt 1950-tal. Jag tänker mig att ett större mått av regelrätt, noggrant genomförd historisk contextualisering kunde råda bot på detta.

Del III bjuder på intermediala studier kring illustrationer och bilderböcker. I Maria Nikolajevas ögonöppnande artikel "Visualizing People. Multimodal Character Construction in Astrid Lindgren's Works", som samtidigt är ett av volymens intressantaste bidrag, ställs bland annat frågan om hur illustrationer inverkar på läsarens uppfattning av karaktärerna. Vad innebär det till exempel då

föräldrafigurer ingår i den verbala texten men saknas i den visuella dito?

Agnes-Margrethe Bjorvands jämförelse av Birgitta Nordenskjölds och Ilon Wiklands illustrationer av samma lindgrentext är likaså en av de mera givande artiklarna. Bjorvand tillämpar på ett kreativt sätt Wolfgang Iser's reader-response-teori för att diskutera luckor, "gaps", i den verbala respektive visuella texten, och hävdar att illustratören som läsare i sina illustrationer till den verbala texten fyller ut luckorna i denna. Iser ter sig som ett rätt idealiskt teorival i sammanhanget.

Astrid Lindgrens samarbete med fotografen Anna Riwkin-Brick står i förgrunden för Helene Ehrianders artikel "Everyday and Exotic". Ehrianders bidrag är läsvärt och informativt, och innehåller bland annat ett underhållande brev med instruktioner som Lindgren sände Riwkin-Brick innan arbetet med boken *Matti bor i Finland* vidtog. Den etnologiska teori kring exotisering som Ehriander stöder sig på borde emellertid ha givits en tydligare ställning i artikeln. Nu uppstår irriterande glidningar då läsaren inte riktigt kan urskilja vilket material som diskuteras på vilken teoretisk nivå.

Riwkin-Bricks och Lindgrens fotografiska bilderböcker står i centrum också för Elina Drukers artikel "To Mirror the Real: Ideology and Aesthetics in Photographic Picturebooks". Drukers artikel tangerar välkommet en historisering av själva mediet, fotografiet, då hon ingående och med teoretiskt raffinemang analyserar den teknologiskt naiva ideologi och vidhängande estetik som under 1900-talet bekände sig till fotografiets möjligheter att exakt återspegla verkligheten.

Inom litteraturvetenskaplig intermedialt inriktad forskning får klingande texter ofta stå tillbaka för visuella texter. Glädjande nog bjuder del IV på två bidrag där medierna, åtminstone delvis, utgörs av soniska texter. Magnus Gustafsson presenterar en intressant studie av sångskatten hos Lindgren och dess samband med svensk folksångstradition medan Björn Sundmarks studie "The Sound and Music of Astrid Lindgren" förträffligt analyserar vad man kunde kalla det lindgrenska fiktiva ljudlandskapet. Sundmarks är en av texterna som får mig att "ticka": på området auditiva texter finns säkert mer att hämta för lindgrenforskningen.

Antologins avslutande kapitel av Jens Arvidson respektive Heidrun Führer är två teoretiskt utomordentligt avancerade studier av Astrid Lindgrens minnesmonument och Astrid Lindgrens Värld. Utgångspunkten för Arvidsons analys är publikraseriet mot det

ursprungliga förslaget till monument över Lindgren, *Well Astrid/Wild Rose*, som sedermera resulterade i ett andra förslag. Båda förverkligades. Arvidson menar att orsaken till uppståndelsen var publikens närmast modernistiska konstuppfattning som hamnade i konflikt med det ursprungliga förslagets symboliskt laddade utförande.

Führer läser Astrid Lindgrens *Värld i Vimmerby* med avstamp i Wagners idé om det totala konstverket, ett begrepp hon också inventerar i tillämpningar hos andra teoretiker. Också Bayreuth, orten för de kommande Wagner-festspelen, får utgöra en inspirationskälla. Trots det läckra ämnet och avancerade teoribygget kan jag inte annat än uppfatta artikeln som otillfredsställande. Sambandet Wagner/Bayreuth-Astrid Lindgrens *Värld* ter sig sökt och föreningen av idén om det totala konstverket med tesen om kommodifiering krystad. Führer berör också begreppet utopi och Bachtins begrepp kronotop, vilka båda framstår som mera motiverade verktyg för ett studium av Astrid Lindgrens *Värld*. Ett besläktat begrepp, och det som skulle var allra smidigast att tillämpa här-Foucaults heterotopi-saknas dock helt.

Om också inte det "definitiva" verket om Astrid Lindgren är *Beyond Pippi Longstocking* en ovärderlig källa för alla lindgrenforskare och kan också tänkas vara berikande för många intermedialister. Med utgångspunkt i denna antologi finns alla förutsättningar för en framväxt av ny, fräsch lindgrenforskning. Företaget att ge ut den här boken är imponerande. Emellertid hade volymen behövt en noggrann redigering, korrekturläsning och språkgranskning innan den publicerades.

*Pia Maria Ahlbäck
Åbo Akademi
Finland*